

A tot gas cap a la dictadura

Cops de puny entre diputats i cadires volant per l'aire. Aquest va ser l'espectacle que es va poder veure a mitjan mes passat a la Rada Suprema, el parlament d'Ucraïna, a Kíev, la capital del país. Els diputats del partit de l'ex-primera ministre Iúlia Timoixenko, ara líder de l'oposició, van blocar la tribuna d'oradors del Parlament, on havien fet guàrdia tota la nit, per a protestar contra la investigació judicial engegada contra ella per un presumpte delictes de malversació de fons públics quan era al govern. En veient que amb les paraules no podien resoldre pacíficament aquella situació, els diputats partidaris del president Víktor Ianukòvitx van decidir de fer fora els seus rivals per la força. El resultat fou que quatre diputats de l'oposició van haver de ser hospitalitzats, un dels quals en estat greu.

Un any després d'haver arribat a la presidència d'Ucraïna, Víktor Ianukòvitx ha aconseguit un control gairebé absolut del poder. La persecució de l'oposició ha portat ministres i alts càrrecs del govern anterior davant els tribunals, amb el negoci del gas al rerefons.

Aquesta baralla entre parlamentaris il·lustra perfectament el deteriorament democràtic que viu Ucraïna d'ençà que el president Ianukòvitx va arribar al poder, aviat farà un any. L'oposició ha denunciat repetidament que durant aquests darrers mesos l'actitud de Ianukòvitx ha fet aixecar més temors pel seu autoritarisme que no esperances que el país assoleixi les reformes

promeses. El primer any de govern, Ianukòvitx ha aplicat tot de canvis constitucionals que li han donat més poder i també ha introduït modificacions en la llei electoral que han beneficiat el seu partit. De fet, després de les eleccions municipals del 31 d'octubre passat, totes les forces de l'oposició van emetre un comunicat conjunt assegurant que el procés havia estat mani-

EFE

L'ex-primera ministra Iúlia Timoixenko, ara líder de l'oposició, saluda els seus simpatitzants en sortir de la seu de fiscalia, a Kíev, on va declarar amb relació al processament per presumpta malversació de fons públics.

pulat. Alguns documents elaborats per observadors explicaven que hi havia hagut nombroses irregularitats, com ara la introducció de paperetes falses a les urnes.

D'aquesta manera, segons que assenyalava no fa gaire el diari *Oukraïnska Pravda* –un dels pocs d'aquest país que denuncien les pràctiques del govern–, la Ucraïna de Ianukòvitx no té res a veure amb la “democràcia sobirana” que havia promès el president. Serhi Hrabovski, analista polític de l'Acadèmia de les Ciències d'Ucraïna, assenyalava en un article en aquest diari les claus que expliquen aquesta situació. Segons aquest expert, a banda de servir-se de les lleis per a modificar el sistema electoral, a les passades eleccions municipals el president Ianukòvitx va fer que totes les cadenes de televisió ignoressin gairebé completament els candidats de l'oposició, a més d'aconseguir que totes aquestes formacions fossin ficades dins el mateix sac del radicalisme. Així mateix, segons Hrabovski, el partit governamental va seguir una estratègia per tal d'assegurar-se la victòria a la majoria de ciutats, com ara fer que el personal de les meses electorals anés més a poc a poc del compte, per tal de crear cues i desmotivar, d'aquesta manera, els votants que acudien als col·legis, i, fins i tot, fer desaparèixer les paperetes dels partits opositors. Per acabar-ho d'adobar, el control sobre la justícia ha permès al president ucraïnès, segons que denuncia Hrabovski, que les reclamacions presentades als tribunals no reeixissin.

Detencions en cadena. El president Ianukòvitx va arribar al poder amb la promesa de lluitar per a posar fi a la corrupció, una pràctica molt estesa a tot el país. Ara bé, al llarg dels darrers mesos les úniques detencions que hi ha hagut al país amb relació a la corrupció han estat de membres de l'oposició. A banda la investigació oberta contra l'ex-primera ministra Iúlia Timoixenko, alguns dels seus principals col·laboradors han estat arrestats. Per exemple, la seva mà dreta, Oleksandr Turtxinov. La darrera detenció, una de les més sonades, fou el dia 26 de desembre, quan una desena d'efectius de les forces Alpha, el cos especial dels

Els diputats governamentals i opositors d'Ucraïna es van barallar el 16 de desembre passat al

Serveis de Seguretat ucraïnesos, van arrestar l'ex-ministre d'Interior Iuri Lutsenko, un dels principals aliats de Timoixenko, amb l'acusació d'abús de poder quan era al govern. L'oposició ha denunciat que tota aquesta campanya d'investigacions i detencions té motivacions polítiques. El cas que ho il·lustra a la perfecció és la detenció d'Ígor Didenko, que fou durant més de deu anys el vice-president de Naftogaz, la companyia estatal del gas d'Ucraïna. Didenko fou arrestat pel cos Alpha el mes de juliol passat i des d'aleshores resta empresonat. Fa quinze dies el setmanari alemany *Der Spiegel* explicava en un extens reportatge la relació que hi ha entre el negoci del gas i la situació política que es viu en aquest moment a Ucraïna.

Tot va començar a principi del 2009, arran de l'anomenada *guerra del gas* entre Rússia i Ucraïna. El desacord entre tots dos països pel preu del gas va fer que Gazprom, l'empresa estatal russa, tallés el subministrament

a Ucraïna, i, d'aquesta manera, féu que aquest país –a més de Polònia, Hongria, Bulgària i Eslovàquia– es quedés sense combustible per a les calefaccions en ple hivern. Malgrat tot, el 19 de gener d'aquell any, la primera ministra ucraïnesa d'aleshores, Iúlia Timoixenko, i el seu homòleg rus, Vladímir Putin, van arribar a un acord per al preu del gas. Ucraïna va aconseguir que Rússia li vengués el gas amb un 20% de descompte respecte al preu del mercat. Tanmateix, aquell dia no es va explicar que Putin i Timoixenko havien arribat a un altre acord, que afectava l'empresa RosUkrEnergó (RUE), que feia d'intermediària entre Gazprom i Naftogaz per al subministrament del gas.

El govern rus, de fet, a través de Gazprom, era el propietari del 50% de RUE, mentre que l'oligarca ucraïnès Dmitró Firtaix tenia el 45% de les participacions. Tant Putin com Timoixenko tenien molt d'interès a apartar Firtaix del negoci del gas. El

Parlament.

primer perquè a principi del 2009 els beneficis del gas havien disminuït i Gazprom necessitava diners, mentre contemplava, impotent, com Firtaix disposava d'unes reserves emmagatzemades a Ucraïna d'uns 11.000 milions de metres cúbics de gas, amb l'objectiu d'exportar-los a Polònia i Romania. La primera ministra Timoixenko, en canvi, volia eliminar Firtaix per raons polítiques, perquè aquest era el suport financer més important del líder de l'oposició d'aleshores, Víktor Ianukòvitx. Timoixenko, amb les eleccions presidencials molt a prop, esperava tallar la principal font de finançament del seu principal adversari.

Timoixenko i Putin, després d'una reunió que va durar vuit hores, van trobar la fórmula per a desfer-se de Firtaix. Gazprom transferiria els deutes que RUE tenia amb Naftogaz, per valor de 1.700 milions de dòlars i, en canvi d'això, Naftogaz obtindria el control dels 11.000 metres cúbics de gas emmagatzemats a Ucraïna.

L'acord fou finalment signat pel sots-director de Gazprom, Valeri Golubev, i pel vice-president de Naftogaz, Ígor Didenko.

Acord criminal. L'oligarca Dmitró Firtaix no es va prendre gens bé aquest acord. Pels despatxos que l'ambaixador dels Estats Units a Kíev enviava a Washington, fets públics recentment per WikiLeaks, s'ha sabut que Firtaix, fet una fúria, es va reunir diverses vegades amb l'ambaixador. Segons aquest, l'oligarca qualificava l'acord entre Rússia i Ucraïna de "criminal" i de ser "el contracte més estúpid de la història". L'ambaixador assegurava als seus despatxos que Firtaix hauria donat suport immediatament a la detenció de la primera ministra Timoixenko. Això a banda, l'ambaixador considerava positiu que Firtaix fos apartat del negoci del gas, perquè, segons ell, això aportaria transparència i més responsabilitat a aquest mercat. Iuri Boiko, rival de Timoixenko i ministre d'Energia a l'ombra de l'oposició liderada aleshores per Ianukòvitx, va qualificar l'acord de "traïció als interessos nacionals", i insinuà que l'únic objectiu de l'acord era eliminar Firtaix. Fos com fos, Firtaix no es va quedar plegat de braços. Després de posar nou demandes sense èxit en tribunals ucraïnesos, va decidir de portar el seu cas a l'Institut d'Arbitratge de la Cambra de Comerç d'Estocolm, una institució que des de l'any 1970 és reconeguda pels Estats Units i Rússia com un organisme neutral per a resoldre disputes comercials entre l'est i l'oest.

Mentrestant, el febrer del 2010 Víktor Ianukòvitx es convertia en el nou president d'Ucraïna, després de derrotar a les urnes Iúlia Timoixenko. Tot seguit, alguns dels homes més propers a Dmitró Firtaix van obtenir càrrecs en la nova administració, com Iuri Boiko, que va esdevenir ministre d'Energia; Serguei Liovoixkin, cap de gabinet del president; o Valeri Khoroiikovski, que fou nomenat cap dels Serveis de Seguretat, un organisme amb funcions de fiscalia a Ucraïna. "Al nou president només li van caldre uns quants mesos per a guanyar el control de l'executiu, la majoria al parlament i tenir la majoria de jutges a favor seu. Ucraïna havia iniciat el camí per a tornar a ser

un país autoritari", explicava el periodista Christian Neef al reportatge a l'*Spiegel*. Amb el canvi de president, Firtaix i el govern ucraïnès formaven ara part del mateix bàndol.

Finalment, el 8 de juny del 2010, el tribunal arbitral suec va donar la raó a RUE, i establí que Naftogaz havia de retornar a Firtaix els 11.000 milions de metres cúbics de gas. Això, segons que assenyalava *Der Spiegel*, era una catàstrofe per al país. Si el govern ucraïnès retornava el gas, no en tindria prou per a passar l'hivern i, en canvi, si, com demanava Firtaix, li pagava el gas en diners, el problema encara seria més gran, perquè des de l'esclat de la crisi financera Ucraïna ha sobreviscut gràcies als crèdits del Fons Monetari Internacional. Tot i que cap de les parts no va voler donar-ne detalls, el setmanari *Der Spiegel* va tenir accés a la sentència del tribunal suec. Segons aquest document, tot sembla indicar que el nou govern d'Ucraïna, a través de l'empresa Naftogaz, va empènyer el tribunal d'Estocolm a decidir una cosa que els era desfavorable. La conclusió, segons Christian Neef, és que el president Ianukòvitx va fer passar els interessos comercials d'un oligarca amb qui té estrets lligams davant dels interessos del seu país. Els experts calculen que Ucraïna ha perdut més de 1.000 milions de dòlars en aquest afer.

La història que va venir a continuació ja és sabuda. Serguei Vlassenko, advocat, diputat al parlament d'Ucraïna i membre de l'equip de la defensa d'Ígor Didenko –l'ex-vice-president de Naftogaz processat–, assegura que per a distreure l'atenció de tot l'afer i per a ocultar el gran profit que Dmitró Firtaix ha obtingut de la sentència d'Estocolm, un dels seus millors amics, Valeri Khoroiikovski –cap dels serveis de seguretat i, per tant, comandant del cos Alpha– ha llançat una campanya anticorrupció que només empaita els membres de l'anterior govern de Iúlia Timoixenko. Ara resta per veure si el pròxim moviment en aquest afer serà la detenció de l'ex-primera ministra. De moment, arran del seu processament judicial, té prohibit de sortir de Kíev, la capital.

Xevi Camprubí